

Välimietinnön lausuntopalautteen yhteenveto

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Sosiaaliturvkomitean välimietinnön lausuntokierros

- [Sosiaaliturvkomitean välimietintö](#) julkaistiin 16.3.2023. Välimietintö oli lausuntokierroksella 24.3.–23.5.2023.
- Lausunnot evästävät sosiaaliturvkomitean toisen kauden työtä sekä välimietinnössä ehdotettujen lainvalmistelu-, selvitys- ja kehittämishankkeiden käynnistämistä ja toteuttamista.
- Yhteensä lausuntoja annettiin 115 kappaletta.
- Lausunnoista on tehty tiivis lausuntopalautteen yhteenveto, minkä lisäksi lausuntopalvelu.fi -sivuston kautta annetut lausunnot ovat kokonaisuudessaan luettavissa [tällä nettisivulla \(linkki\)](#).

Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen

Välimietinnön ehdotus 1

Menettelytapasäännökset ja palkkakäsitteet

- Selvitetään eri etuuslakeihin sisältyvien menettelytapasäännösten sekä etuuslakien ja hallintolain sääntelyn päällekkäisyyksiä. Selvitetään mahdollisuutta koota etuuslakien menettelytapasäännökset yhteen lakiin. Vaihtoehtoisesti menettelytapasäännöksiä yhtenäistettäisiin nykyisiin etuuslakeihin. Perustellut erot menettelytapasäännöksissä säilytetään. Yleislainsäädännön ja erityislainsäädännön väliset päällekkäisyydet poistetaan.
- Selvitetään sosiaalivakuutusmaksujen perusteena olevien palkkakäsitteiden yhtenäistämisen mahdollisuuksia sekä mahdollisuutta koota sosiaalivakuutusmaksujen perusteena oleva palkkakäsite yhteen lakiin.

Välimietinnön ehdotus 2

Tulokäsitteet, takautuvat hakuajat ja palkkakäsitteet

- Selvitetään eri etuuksien tulokäsitteisiin liittyvien termien yhdenmukaistamista. Esimerkiksi termeillä työtulo tai vuositulo ei ole yhtenäistä merkitystä.
- Selvitetään ainakin takautuvien hakuajojen yhtenäistämistä.
- Selvitetään etuuksien perusteena olevien palkkakäsitteiden eroavuuksia ja kuvataan mahdollisen yhtenäistämisen vaikutuksia.

Lausuntopalaute

Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (ehdotukset 1 ja 2)

Lausuntopalaute koskien etuuksien erilaisia hakuaikoja

- Erilaiset hakajat aiheuttavat ongelmia, lausunnoissa kannatettiin hakuaikojen yhtenäistämistä.
- Hakuaikojen yhtenäistäminen edesauttaisi järjestelmän ymmärrettävyyttä.
- Toisaalta osa katsoi, että myös jatkossa hakujoukoissa saa olla perusteltuja eroavaisuuksia. Yhtenäistämisen vaikutukset selvitettävä etukäteen.

Lausuntopalaute koskien erilaisia tulo- ja palkkakäsitteitä

- Tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistäminen lisäisi sosiaaliturvajärjestelmän ymmärrettävyyttä ja ennakoitavuutta.
- Yhtenäistämisen vaikutukset esim. myöntämisedellytyksiin ja mahdolliseen tasoon selvitettävä, muutoksilla voisi olla kustannusvaikutuksia.
- Haasteita nostettiin esiin esim. perhehoitajien ja opiskelijoiden näkökulmasta.

Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet

Välimietinnön ehdotus 3

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää yhdessä muiden ministeriöiden kanssa sosiaaliturvan toimeenpanon ja tiedonhallinnan ohjauksen edellyttämät lainsäädännön kehittämistarpeet sekä niiden toteuttamisen vaihtoehdot. Keskeisenä tavoitteena on luoda toimintamalli, joka tukee toimijoiden välisen yhteistyön ja tiedonkulun kehittymistä. Selvityksen pohjalta valmistellaan säädökset ja niiden toimeenpanon edellyttämät toimenpiteet. Sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa huomioidaan automaation mahdollisuudet (erityisesti tulorekisteri, Kanta-palvelut). Vaikutetaan tulorekisterin kehittämiseen siten, että tulorekisterin tietosisältö kattaisi myös yrittäjät.

Välimietinnön ehdotus 4

Sosiaaliturvakomitean yhteydessä aloitettua työtä digitalisaation edistämiseksi jatketaan laajapohjaisessa yhteistyössä. Osana tätä työtä laaditaan asiakkaiden tarpeisiin perustuva digitalisaation strategia, joka kuvaa vuosien 2023–2030 aikana esitettävät toimenpiteet sähköisen asioinnin, viranomaisten välisen tietojenvaihdon ja kansallisen tietopohjan kehittämiseksi. Strategia hyödyntää EU:n digitaalisen identiteetin ja digitaalisen lompakon mahdollisuudet.

Lausuntopalaute

Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (ehdotukset 3 ja 4)

Lausuntopalaute koskien sosiaaliturvan toimeenpanon ja tiedonhallinnan ohjausta

- Välimietinnön ehdotus 3 sai lausunnoissa laajaa kannatusta. Asioimisen helppous ja viranomaisten välinen tehokas tietojenvaihto keskeistä.
  - Esimerkkinä mm. tarve potilasasiakirjojen sähköisestä välittämisestä terveydenhuollon ja sosiaaliturvan toimeenpanijoiden välillä.
  - Haasteena mm. viranomaisten erilliset tietorakenteet, sähköiset asiointipalvelut ja asiakasrekisterit.
- Asiakkaan hallintaoikeus omiin tietoihin, kansallinen suostumuksenhallinnan kokonaisuus.
- Lausunnoissa nostettiin esiin tulorekisterin tehokkaampi hyödyntäminen.
- Erityisten asiakasryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, ikääntyneiden ja lasten tarpeiden huomioiminen keskeistä. Digitaalisten palvelujen saavutettavuus ja toisaalta perinteisten asiointikanavien käyttäminen turvattava.

Lausuntopalaute koskien digitalisaation edistämistyön jatkamista ja digitalisaation strategiaa

- Myös välimietinnön ehdotus 4 sai laajaa kannatusta lausunnoissa. Digitalisaation strategian valmistelua tehtävä laajapohjaisessa yhteistyössä vaikuttavuus varmistaen.

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet

Välimietinnön ehdotus 5

Selvitetään työkyvyttömyyden käsitteiden eroja eri etuuksissa, poistetaan mahdolliset epätarkoituksenmukaiset erot ja arvioidaan mahdollisuudet erilliseen osatyökyvyn/osatyökyvyttömyyden käsitteeseen eri etuuksissa.

Välimietinnön ehdotus 6

Yksinkertaistetaan ja joustavoitetaan työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviä toimeentuloa turvaavia etuuksia mahdollisuuksien mukaan. Varmistetaan, että lainsäädäntö tukee työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä.

Välimietinnön ehdotus 7

Huomioiden palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, arvioidaan mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin.

Ehdotukset edellyttävät laajamittaista vaiheittaista selvitys- ja lainvalmistelutyötä, jota varten asetettaisiin kolmikantainen selvitys- ja lainvalmisteluhanke. Työ sisältäisi voimassa olevan lainsäädännön arvioinnin sekä eri kehittämisvaihtoehtojen vaikutusarvioinnit. Valmistelun edetessä osallistetaan tarvittavia järjestöjä ml. vammaisjärjestöt.

Lausuntopalaute

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (ehdotukset 5, 6 ja 7) (1/3)

Lausuntopalaute eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteistä

- Lausunnoissa korostuivat sairauspäivärahan ja työkyvyttömyyseläkkeiden eroavien työkyvyttömyyskäsitteiden aiheuttamat haasteet. Sairauspäivärahassa ei myöskään ole osatyökyvyttömyyden käsitettä eikä kansaneläkkeessä ole osatyökyvyttömyyseläkettä.
- Etuuslainsäädännön työkyvyttömyyden käsitteitä tulisi joustavoittaa ja selkeyttää sekä varmistaa saumattomat siirtymät etuudelta toiselle. Lausunnoissa ehdotettiin esimerkiksi vaihtoehtoa, jossa työkyvyttömyyden pitkittyessä siirryttäisiin asteittain ammatillisen työkyvyttömyyden arvioinnista yleisemmän työkyvyttömyyden arviointiin.
- Haasteena nähtiin myös se, ettei kaikkia työkykyyn vaikuttavia diagnooseja huomioida työkyvyttömyyden arvioinnissa.
- Työkyvyttömyyskeskeisyydestä tulisi siirtyä olemassa olevan työkyvyn tunnistamiseen, tukemiseen ja hyödyntämiseen. Työkykyä tukevia, palauttavia ja parantavia palveluja ja työpaikan toimenpiteitä pitäisi ottaa käyttöön ennen työkyvyttömyyden pitkittymistä.

Lausuntopalaute

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (ehdotukset 5, 6 ja 7) (2/3)

Lausuntopalaute koskien tarpeita lainsäädäntömuutoksille, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä

- Työ- ja toimintakykyä tukevia ja parantavia palveluja ja etuuksia koskevaa lainsäädäntöä tulisi uudistaa kokonaisuutena.
- Erityisen tärkeää on painottaa työ- ja toimintakyvynäkökulmaa läpileikkaavasti hyvinvointialueiden järjestämiä sosiaali- ja terveystyöpalveluja koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa.
- Monialaisen asiakassuunnitelman, asiakkaan etuuksien ja palvelujen koordinaation sekä eri toimijoiden yhteistyön edistäminen lainsäädännöllä nähtiin edelleen tarpeellisena.
- Esiin nostettiin mm. työkyvyttömyyseläkkeiden ja ansiotulojen yhteensovittaminen, nuorille myönnettävät työkyvyttömyyseläkkeet sekä sairauspäivärahaa ja osasairauspäivärahaa koskevan sääntelyn joustavoittaminen.

Lausuntopalaute

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (ehdotukset 5, 6 ja 7) (3/3)

Lausuntopalaute koskien mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia tai velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin

- Lausunnoissa katsottiin, että palvelutarpeen arviointia tulisi vahvistaa etuuskauden aikana. Keskeistä on henkilökohtainen, osaava ja yksilölliseen tilanteeseen paneutuva palveluohjaus.
- Etuuksien tulisi mahdollistaa ja kannustaa tarpeenmukaisiin palveluihin osallistumiseen. Kannustinten ja velvoitteiden asettamisen tulisi perustua yksilölliseen arviointiin asiakkaan tilanteesta, mahdollisuuksista ja toimintakyvystä.
- Sen sijaan etuuksiin ei voida liittää palveluihin osallistumiseen kytkeytyviä velvoitteita, jotka ovat kohtuuttomia ja joiden täyttäminen ei ole tosiasiallisesti mahdollista. Velvoitteet saattavat vähentää sitoutumista palveluihin ja oman työ- ja toimintakyvyn sekä elämäntilanteen edistämiseen.
- Lausunnoissa todettiin, että komitean ehdotus on monitahoinen ja sisältää useita kysymyksiä, jotka edellyttäisivät perusteellista ja laaja-alaista oikeudellista arviointia ja vaikutusarviointia, mikäli ehdotusta alettaisiin edistää.

Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen

Nykytilaa vastaavasti työttömyysturvaetuuksien tarkoitus on jatkossakin turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille.

Välimietinnön ehdotus 8

Yritystoiminnan ja omassa työssä työllistymisen pää- ja sivutoimisuuden arviointiin liittyviä ongelmakohtia ja kehittämistarpeita selvitetään. Selvitystyössä tulee kiinnittää huomiota rinnakkaiseen työllistymiseen sekä palkkatyössä että yrittäjänä, kausiluonteiseen yritystoimintaan, taiteilijoihin, urheilijoihin, alustatalouden tapoihin organisoida työtä sekä toimeksiantosopimuksella tehtävään työhön. Tavoitteena on tehdä järjestelmästä työnhakijan kannalta aiempaa ennustettavampi ja läpinäkyvämpi sekä työhön kannustava.

Välimietinnön ehdotus 9

Selvitetään työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut.

Lausuntopalaute

Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (ehdotukset 8 ja 9)

Mitä tilanteita komitean ehdottaman työmarkkinatukea koskevan selvityksen tulisi koskea?

- Komitean ehdottamaa selvitystä työmarkkinatuesta kannatettiin laajasti mm. seuraavista näkökulmista:
  - Työmarkkinatuen suhde tosiasiallisen työkyvyttömyyden tilanteisiin ja työmarkkinatuen tarkoitus osatyökyvyttömyyden tilanteissa.
  - Työmarkkinatukeen yhdistettävien palveluiden tarve, erityisesti pitkäaikaiseen työmarkkinatuen saantiin liittyvien muiden etuuksien ja muidenkin kuin työvoimapalveluiden tarve.
- Lisäksi useissa lausunnoissa kannatettiin komitean ehdottamaa selvitystä yritystoiminnan ja omassa työssä työllistymisen pää- ja sivutoimisuuden arviointiin liittyvistä ongelmakohtista ja kehittämistarpeista. Tässä yhteydessä lausunnoissa nousi esille mm. työn murros ja työllistyminen sekä palkansaajana että yrittäjänä.

Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (1/2)

Välimietinnön ehdotus 10

Etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää osaamisen kehittämistä eniten tarvitseviin. Osaamisen puutteet, jotka estävät tai uhkaavat estää täysipainoisen osallistumisen työmarkkinoilla, tulee ratkaista palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja toteutuksen kautta sekä etuusjärjestelmää uudistamalla.

- Sivutoimisen opiskelun ja työttömyysetuuden yhteensovittamista koskevan sääntelyn kehittämistä selvitetään. Kehittämisessä on otettava huomioon vuoden 2023 alussa voimaan tulleet opiskelua koskevat työttömyysturvain muutokset (HE 176/2022 vp) ja arvioitava muutosten vaikutuksia.

- Selvitetään etuusjärjestelmän kehittämistä niin, että se tukee jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmässä tehtävää kehittämistä ja parantaa osallistumisen tasa-arvoa. Selvitetään edellytyksiä huomioida osaamisen kehittämisen etuuksissa nykyistä paremmin erityyppiset koulutukset, yrittäjät, lyhyissä määräaikaissa työsuhteissa olevat, alhaisen koulutus-/osaamistason omaavat ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat.

Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (2/2)

Välimietinnön ehdotus 11

Koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille, kuitenkin huomioiden yksilön lähtökohdat ja toimeentulon turvan tarve. On ongelmallista, jos etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet aiheuttavat koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä.

- Tehdään selvitys nuorten sosiaaliturvasta (etuudet ja palvelut). Selvitys sisältää kansainvälisen tarkastelun. Selvityksen tuloksia hyödynnetään sosiaaliturvan pidemmän aikavälin uudistustyössä.

Välimietinnön ehdotus 12

Opintotukijärjestelmän tulee turvata yhdenvertaisesti taloudelliset edellytykset opiskeluun. Tavoitteena on, että opintotukijärjestelmä tukee opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua.

- Selvitetään edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Valmistelussa otetaan huomioon ajankohtaiset opintotukijärjestelmään liittyvät arvioinnit ja selvitykset.

Lausuntopalaute

Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (ehdotukset 10, 11 ja 12) (1/2)

Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

- Mm. lainapainotteisuuden vähentäminen, työttömyysetuudella opiskelun helpottaminen, sivutoimisen opiskelun kehittäminen.
- Etuusjärjestelmän tulisi kannustaa etenkin perusasteen varassa olevien aikuisten osallistumista koulutukseen.
- Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota etuuksien kattavuuden, joustavuuden tai yhtenäistämisen erilaisiin mahdollisuuksiin.
- Julkisen talouden kustannustehokkuuden huomioiminen.

Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

- Lausunnoissa otettiin kantaa erityisesti työttömyysturvan ehtona olevaan koulutukseen hakuvelvoitteeseen sekä opintotuen ja nuorille suunnattujen palvelujen kehittämistarpeisiin.
- Velvoitteen sijaan nuorille tulisi tarjota enemmän työllistymistä ja kouluttautumista edistäviä palveluita sekä ohjaavaa toimintaa. Myös kuntoutuspalveluiden kehittämistarve nousi esille.
- Opintotuen tulisi olla tasoltaan riittävän kannustava ja sen tulisi olla ensisijainen etuus suhteessa esimerkiksi perustoimeentulotukeen tai työttömyysetuuteen. Nuorten opintojen aikaisen toimeentulon tulisi olla riittävää.
- Koulutukseen hakeutumista olisi lausuntojen mukaan syytä tukea myös palvelujärjestelmässä.

Lausuntopalaute

Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (ehdotukset 10, 11 ja 12) (2/2)

Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

- Lausunnoissa kannatettiin laajasti opintotuen kokonaisuudistusta. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota opintotuen niukkaan tasoon ja lainapainotteisuuteen.
- Opintotuen myöntämisperusteita pidettiin myös osin monimutkaisina.
- Lausunnoissa nostettiin esiin huomioita koskien mm. opintotukijärjestelmän vastaamista työikäisen väestön osaamisen kehittämisen tarpeisiin sekä liittyen opintotuen tukikuukausien riittämättömyyteen ja lainapainotteisuuden vähentämiseen.
- Opintotukijärjestelmän ja sen käsitteistön selkeyttämisen tarve toimeenpanon helpottamiseksi ja järjestelmän ymmärrettävyyden parantamiseksi nousi myös esiin lausuntopalautteessa.
- Lausunnoissa kannatettiin opintotukijärjestelmän kehittämistä siten, että työssä huomioidaan myös laajemmin opiskelijoiden etuuksien kokonaisuus. Nostettiin esiin tarve järjestelmälle, joka tunnistaa opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet ja niihin liittyvät haasteet.

Lasten ja perheiden sosiaaliturva (1/2)

Välimietinnön ehdotus 13

Lapsilisäjärjestelmän kehittäminen.

Perustetaan työryhmä lapsilisän uudistamiseksi. Työryhmä selvittää sisaruskorotuksia sekä mahdollisuutta ikäkohtaisen portaikon käyttöönottoon ja lapsilisän maksamiseen 18 ikävuoteen saakka huomioiden samalla vaikutukset opintotukijärjestelmään niin, etteivät muutokset heikennä alle 18-vuotiaiden lasten opiskelumahdollisuuksia. Selvitetään lapsilisän jakamista kahdelle vanhemmalle. Pohditaan erilaisten korotusten roolia ja tuen tasoa lapsilisäjärjestelmässä (yksinhuoltajakorotus, sisaruskorotus), huomioiden pienituloisten lapsiperheiden tilanteet ja tuen tarve vrt. ehdotus 14.

Välimietinnön ehdotus 14

Lapsiköyhyysriskin ehkäiseminen ja vähentäminen.

Teetetään selvitys, jossa kartoitetaan etuusjärjestelmän toimivuutta pienituloisten ja köyhyysriskissä olevien lapsiperheiden näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, miten etuusjärjestelmä yhdessä palvelujärjestelmän kanssa ehkäisee lapsiköyhyysriskiä lisäävien tekijöiden aktualisoitumista köyhyydeksi sekä lievittää tai poistaa köyhyyttä. Selvityksessä tarkastellaan eri etuuksien lapsikorotuksia ja niiden roolia lapsiperheiden toimeentulon ja lapsen elatuksen turvaamisessa. Lisäksi tarkastellaan elatusvastuiden jakautumista sekä elatusavusta sopimiseen, päättämiseen ja toimeenpanoon luodun järjestelmän toimivuutta. Selvitetään, mitä eri etuuksia tarvitaan ehkäisemään ja vähentämään pienituloisuutta lapsen kahden kodin tilanteissa huomioiden myös vanhempien elatuskyky sekä asumistukea koskevat sosiaaliturvakomitean ehdotukset.

Lasten ja perheiden sosiaaliturva (2/2)

Välimietinnön ehdotus 15

Lapsen hoidon ja ansiotyön yhteensovittamisen tukeminen. Lasketaan ansiotyön tekemisen kynnyksiä lapsiperheissä kehittämällä etuus- ja palvelujärjestelmää (erit. työllisyyspalvelut, varhaiskasvatus, asiakasmaksut, aamu- ja iltapäivähoito, pienten koululaisten vuoroahoito) sekä työelämän käytäntöjä kehittämällä huomioiden lasten hoidon järjestämisen mahdollisuudet erityisesti pikkulapsiaikana sekä yhden vanhemman ja vuorotyötä tekevien kotitalouksissa. Käynnistetään lastenhoidon tukien järjestelmän uudistus huomioiden lapsen etu, perheiden valinnanvapaus sekä uudistuksen yhteys varhaiskasvatuksen palveluihin ja lasten varhaiskasvatusoikeuden toteutumiseen. Tässä yhteydessä hyödynnetään kohdassa 14 ehdotettua selvitystä ja tietoa perhevapaaudistuksen vaikutuksista.

Lausuntopalaute

Lasten ja perheiden sosiaaliturva (ehdotukset 13, 14 ja 15) (1/2)

Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

- Lausunnoissa kannatettiin lapsilisäjärjestelmän kokonaistarkastelun käynnistämistä.
- Lausunnoissa nousi esille mm. lapsilisän maksaminen 18 ikävuoteen asti, lapsilisän roolin selvittäminen lapsiköyhyyden vähentämisessä, lapsilisän indeksisidonnaisuuden palauttaminen, perheiden monimuotoisuuden huomioiminen sekä muutosten vaikutukset elatusapuihin ja perheoikeudellisiin palveluntarpeisiin.

Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

- Lastenhoidon tukien järjestelmän uudistamista kannatettiin laajasti.
- Lausunnoissa nousi esille mm. lapsen oikeuksien ja lapsen hyvinvoinnin turvaaminen kaikissa perhetilanteissa, lasten hoidon ja joustavan työelämäosallistumisen mahdollistaminen, muutosten vaikutukset varhaiskasvatukseen järjestämiseen sekä lastenhoidon tukemisen ja ansiotulojen yhteensovittamisen sujuvoittaminen.

Lausuntopalaute

Lasten ja perheiden sosiaaliturva (ehdotukset 13, 14 ja 15) (2/2)

Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

- Vanhempien elatuskykyä tuetaan parhaiten turvaamalla riittävän tasoiset perusturvaetuudet sekä oikea-aikaiset ja riittävät tukipalvelut ja työllistymisen tuki (esim. varhaiskasvatus) monimuotoiset perhetilanteet huomioiden.
- Tuen kohdentaminen perheille, joilla on suuri köyhyysriski.
- Lapsen etu kahden kodin tilanteissa.
- Elatusavusta sopiminen ja päättäminen viivytyksettä lapsen vanhempien tulo- tai varallisuustason muutostilanteissa.

Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (1/2)

Välimietinnön ehdotus 16

Toteutetaan selvityskokonaisuus, jossa arvioidaan tehtyjä uudistuksia ja joka tuottaa kokonaisvaltaista tietoa ja toimenpide-ehdotuksia asumistukien uudistamiseksi. Selvityksessä tarkastellaan ja arvioidaan seuraavia kysymyksiä:

- Nykytilanteessa yleinen asumistuki kohdentuu myös pienipalkkaisille ruokakunnille ja sitä kautta toimii myös matalapalkkatukena. Mitä vaikutuksia tällä kehityssuunnalla on ja miten asumistuen tulisi kohdentua?
- Onko nykyinen ansiotulovähennys eli ns. suojaosa parantanut asumistuen saajien toimeentuloa, hyvinvointia tai työllisyyttä?

- Miten asumistuen perusomavastuun määrittely toimii yhdessä keskeisten muiden etuuksien sovittelusäännösten kanssa?
- Miten asumistuen enimmäisasumismenojen korotus vaikuttaisi toimeentulotuen saajien määrään? Tarkastellaan toimeentulotuen ja yleisen asumistuen päällekkäisyyttä ja järjestelmien eroja.
- Selvitetään, mitä vaikutuksia varallisuusharkinnan poistamisella on ollut ja ovatko vaikutukset olleet tarkoituksenmukaisia yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Ehdotus 16 jatkuu seuraavalla dialla

Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (2/2)

Välimietinnön ehdotus 16 (jatkuu)

Enimmäisasumismenojen osalta arvioidaan:

- Tulisiko yleistä asumistukea kohdentaa alueittain?
- Onko nykyinen kuntaryhmittely tarkoituksenmukainen tapa huomioida alueellinen vaihtelu verrattuna esimerkiksi työssäkäyntialueisiin?

Ruokakuntakäsitteeseen liittyvän ongelmakokonaisuuden osalta selvitetään:

- Ruokakuntaan kuulumisen. Keiden halutaan kuuluvan samaan ruokakuntaan ja vastaavan yhteisen asunnon asumisen kustannuksista yhteisesti? Yleistä asumistukea tarkastellaan esimerkiksi yhteisöruokakuntien näkökulmasta.

- Moninaistuvat asumistilanteet. Tarkastellaan vuoroasumistilanteissa lapsen mahdollista kuulumista kummankin vanhempansa ruokakuntaan ja määritellään periaatteet, joilla tuki määräytyy tällaisissa tilanteissa: syntyykö uusia täysimääräisen tuen saajia vai jaetaanko tuki esimerkiksi lapsen asumisen mukaisesti vanhempien kesken.
- Opiskelijat yleisen asumistuen saajina. Arvioidaan opiskelijoiden yleiseen asumistukeen siirtymisen vaikutuksia. Soveltuuko yleinen asumistuki eri tilanteissa olevien opiskelijoiden asumisen tukemiseen vai tulisiko opiskelijoilla olla erillinen tukimuoto?

Lausuntopalaute

Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (ehdotus 16)

Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

- Asumisen tukemisen kohdistaminen jatkossakin pienituloisille kotitalouksille.
- Lasten vuoroasumisen tilanteiden arviointi.
- Ruokakuntakäsitteen selvittäminen, erityisesti nuorten ja opiskelijoiden tilanteissa sekä lisäksi opiskelijoiden osalta seurausvaikutukset opintotukeen.
- Enimmäisasumismenojen ja kuntaryhmittelyn tarkastelu.

Lausunnoissa todettiin, että tarkastelussa tulisi huomioida asunto- ja maankäyttöpolitiikka sekä työvoimapolitiikka. Lisäksi tuotiin esille myös eläkkeensaajan asumistukijärjestelmään liittyviä kehittämistarpeita.

Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen

Välimietinnön ehdotus 17

Toimeentulotuen roolia säännönmukaisesti perusturvaa täydentävänä tuen muotona tulisi pyrkiä kaventamaan. Tavoitteen saavuttamiseksi perusturvan ja toimeentulotuen päällekkäisyyden tarkoituksenmukaisuuden arviointia jatketaan.

- Taustalla vaikuttaviin isoihin ongelmiin pitkäaikaistyöttömyydestä ja kohtuuhintaisen asumisen vähäisyydestä pyritään edelleen määrätietoisesti löytämään ratkaisuja.
- Toteutetaan toimeentulotuen ja perusturvan keskinäissuhteiden ja pitkäaikaisen toimeentulotuen saannin taustatekijöiden arviointitutkimus mahdollisten uudistamiskohteiden löytämiseksi.

Välimietinnön ehdotus 18

Toimeentulotuen pitkäaikaisen käytön vähentämiseen liittyy tarve saada kaikki osalliseksi yhteiskuntaan, kukin oman kykynsä mukaan. Tavoitteena on, että toimeentulotukea pitkään ilman ensisijaisia etuuksia saavien ohjautumista palvelutarpeen arviointiin ja palveluihin tehostetaan.

- Tavoitteen edistämiseksi seurataan, miten toimeentulotukilakiin vuoden 2023 alusta voimaan tulleet muutokset sekä hyvinvointialueiden aloittaminen tiivistävät Kelan ja sosiaalihuollon yhteistyötä asiakkaiden tilanteiden selvittämiseksi.
- Hyvinvointialueiden toimeenpanon ohjauksessa arvioidaan, voidaanko palvelujen tarjoamista toimeentulotuen saajille edelleen tehostaa tulevien hyvinvointialueiden monialaisena työnä. Palveluihin ohjaamisen tehostamisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että palveluita on tarjolla tarvetta vastaavasti. Palvelujen tarjonnan lisäämisen kustannus- ja henkilöstövaikutukset ovat keskeinen arvioinnin kohde.
- Jatketaan Kelan ja sosiaalihuollon välistä palveluohjausta sekä sosiaalihuollon palveluihin liittyvää tilasto- ja tutkimustietopohjan vahvistamista, jotta palveluja voidaan kehittää tarkoituksenmukaiseen suuntaan.

Lausuntopalaute

Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (ehdotukset 17 ja 18)

Lausuntopalaute koskien ehdotusten 17 ja 18 edistämistä

- Selvityksiä kannatettiin. Toimeentulotuen aseman säilyttäminen viimesijaisena ja väliaikaisena tukimuotona nousi esiin useissa lausunnoissa ja sen käyttöä pitkäaikaisena tukena tulisi pyrkiä vähentämään.
- Asiakkaiden parempaa ohjautumista palveluihin kannatettiin, Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden yhteistyötä korostettiin. Palveluiden saatavuus ja tarve nousi keskeisenä kysymyksenä (esimerkiksi ikääntyneet, mielenterveyspalveluita tarvitsevat).
- Huomiota kiinnitettiin myös mm. perusturvan ja toimeentulotuen suhteeseen.

Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

- Perusturvan tason oltava riittävä, jotta toimeentulotukeen ei tarvitsisi turvautua.
- Toimeentulotuen saajien ohjautumista palveluihin olisi tehostettava.
- Osa katsoi vastikkeellisuuden lisäämisen olevan keino palveluihin ohjautumisen tehostamiseksi, osa katsoi asiakkaan motivoimisen ja pitkäjänteisen työn omatyöntekijöineen toimivan paremmin.
- Tarve monialaiselle palvelutarpeen arvioinnille.
- Sairastamisen kustannusten hillitsemiseksi ehdotettiin asiakasmaksujen alentamista tai niistä luopumista sekä maksukattojen yhdistämistä.

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (1/3)

Välimietinnön ehdotus 19

Työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja vahvistetaan terveydenhuoltolakia ja sosiaalihuoltolakia uudistettaessa.

Välimietinnön ehdotus 20

Selvitetään, miten voitaisiin asettaa etuus- ja palvelujärjestelmien eri toimijoille yhteisiä tavoitteita työ- ja toimintakyvyn sekä työllisyyden ja osallisuuden osalta ja miten tavoitteiden saavuttamista voitaisiin seurata yhteisillä kansallisilla indikaattoreilla.

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (2/3)

Välimietinnön ehdotus 21

Kehitetään kansallinen työ- ja toimintakyvyn sähköinen itsearviointiväline, jonka avulla työikäinen voi tarvittaessa saada tietoa omasta työkyvystään, neuvoja oman tilanteensa edistämiseksi sekä yhteyden tarvetta vastaavaan viranomaiseen tai muuhun toimijaan.

Edistetään palvelupolkujen saumattomuutta kehittämällä sähköinen lähete- ja palautekanava julkisen terveydenhuollon, työterveyshuollon sekä työ- ja elinkeinopalvelujen välillä.

Sähköisen itsearviointivälineen sekä lähete- ja palautekanavan kehittämiseen liittyy kustannuksia ja määrärahatarpeita.

Jatketaan monialaisen asiakassuunnitelman valmistelua erityisesti työikäisten näkökulmasta. Valmistelussa huomioidaan lainsäädännön, toimintamallin ja tietojärjestelmien kehittämistarpeet.

Kehitetään tietoturvallinen viestintäväline palveluista ja etuuksista vastaavien toimijoiden käyttöön. Tietoturvallisen viestintävälineen kehittämiseen liittyy kustannuksia ja määrärahatarpeita.

Välimietinnön ehdotus 22

Yhtenäistetään työkyky- ja kuntoutuspalvelujen tietopohjan keräämiseen liittyviä toimintamalleja poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Selvitetään ja valmistellaan tarvittava lainsäädäntö yhtenäisen tietopohjan toteuttamiseksi. Selvitystyöhön saattaa liittyä määrärahatarpeita.

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (3/3)

Välimietinnön ehdotus 23

Tarkoituksenmukaisten palvelujen ja lakisääteisten etuuksien saamisen varmistamiseksi kehitetään eniten tukea tarvitseville vastuutyöntekijämallia. Ehdotukseen liittyy todennäköisesti kustannuksia ja määrärahatarpeita.

Välimietinnön ehdotus 24

Vahvistetaan työkyvyn tuen tiimien ja laatukriteereihin perustuvan työhönvalmennuksen käyttöönottoa sekä selvitetään ja seurataan näiden toimintamallien toteutumista ja kustannuksia. Työkyvyn tuen tiimit ja laatukriteereihin perustuva työhönvalmennus huomioidaan terveydenhuoltolakia ja sosiaalihuoltolakia uudistettaessa. Ehdotukseen liittyy kustannuksia ja määrärahatarve.

Välimietinnön ehdotus 25

Tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja toimintakykyä edistävää lainsäädäntökokonaisuutta ja roolia työllisyyden edistämisessä suhteessa työ- ja elinkeinopalveluihin. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota myös sosiaali- ja terveydenhuollon työllisyyttä edistävien palvelujen keskinäiseen työnjakoon sekä yhteen toimivuuteen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kanssa.

Lisäksi selvitetään kuntouttavan työtoiminnan eri tuottamisen tapojen laatua ja kustannuksia sekä työtoiminnan roolia suhteessa sosiaaliseen kuntoutukseen ja työ- ja elinkeinopalveluihin sekä näihin liittyviin etuuksiin ja rahoitukseen.

Lausuntopalaute

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25) (1/3)

Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

- Lausunnonantajat esittivät kehitettäväksi muun muassa seuraavia:
  - Sähköinen itsearviointiväline, kansalliset työ- ja toimintakykymittarit, yhtenäinen rakenteinen kirjaaminen, tiedotus, neuvonta ja yksilöllinen palveluohjaus, terveyssoseaalityö, henkilökohtainen rinnalla kulkija/ omatyöntekijä/ vastuutyöntekijä, työttömien terveystarkastukset, moniammatilliset työkyvyn tuen tiimit sote-keskuksissa, työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamalli, TYÖOTE-toimintamalli, yksilöllinen tuetun työllistymisen työhönvalmennus (IPS), sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta, ratkaisukeskeiset ja joustavat matalan kynnyksen palvelut sekä kotoutujien kuntoutuspalvelut.
- Lausuntojen perusteella toistuvista palvelutarpeen arvioinneista, useiden suunnitelmien laatimisesta ja asiakkaan poisohjaamisesta tulisi siirtyä yhteiseen monialaiseen asiakassuunnitelmaan ja koordinoivan vastuutahon määrittelyyn.
- Jatkossa tulisi saada valtakunnallisesti ja alueellisesti ajantasaista ja kattavaa seurantatietoa siitä, mitä palveluja ja etuuksia käytetään.

Lausuntopalaute

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25) (2/3)

Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa

A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?

- Mm. tietojen käyttö ja tietosuoja, ammattilaisten osaaminen ja riittävä resursointi, tavoitteiden ja vastuutahojen selkeä määrittely, suunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja suunnitelman päivittäminen. Huomioitava myös nykyisen lainsäädännön mukaiset suunnitelmat.

B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?

- Mm. yhtenäisen rakenteisen tietopohjan kehittäminen, asiakkaan välttämättömät tiedot kaikkien tarvittavien ammattilaisten käytettävissä tietosuojan huomioiden, tietojärjestelmien yhteentoimivuus, kansallisesti yhtenäiset mittarit ja tietoturvallinen viestintäväline eri toimijoiden välille. Myös tilasto- ja tutkimustietopohjaa on vahvistettava työkyky- ja kuntoutuspalvelujen vaikuttavuuden seuraamiseksi ja arvioimiseksi.

C) vastuutyöntekijämallia eniten tukea tarvitseville?

- Lainsäädännössä tulisi määritellä selkeästi, mikä taho ja missä tilanteessa on asiakkaan koordinoiva vastuutaho, joka asettaa asiakkaalle tarvittaessa vastuutyöntekijän. Tulisi kohdentaa monialaista tai paljon tukea tarvitseville. Huomioita esitettiin myös erityisesti ammattilaisten osaamiseen ja resursointiin, monialaiseen yhteistyöhön ja henkilötietojen käsittelyyn sekä tietosuojaan liittyen.

Lausuntopalaute

Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25) (3/3)

Mitä muuta tulisi ottaa huomioon etuus- ja palvelupolkujen toimivuutta ja palvelujen tarjoamista koskevien ehdotusten edistämisessä?

- Lausuntojen perusteella ehdotusten edistämisessä tulisi ottaa huomioon muun muassa se, että arviointikeskeisyydestä pitäisi siirtyä asiakkaan kohtaamiseen, kuuntelemiseen, tukemiseen ja osallistamiseen.
- Palvelujen ja toimintamallien yhteiskehittäminen yhdessä eri toimijoiden kesken sekä yhdessä asiakkaiden kanssa olisi tarpeen. Järjestöjen ja yleishyödyllisten säätiöiden rooli tulisi myös ottaa huomioon ja näitä tahoja tulisi osallistaa kehittämistyöhön.
- Useat lausunnonantajat katsoivat, että eri tietovarantojen laajempi hyödyntäminen tiedolla johtamisessa ja etuus- ja palvelupolkujen sujuvoittamisessa on välttämätöntä. Asiakastietojen liikkumista tulisi parantaa kokonaisuutena tietosuoja huomioon ottaen. Asiakkaalla tulisi olla nykyistä selkeämmin ja laajemmin mahdollisuus luvittaa omien tietojensa käyttö eri viranomaisten ja muiden tahojen toiminnassa. Kansallisen suostumuksenhallinnan edistäminen tässä on tärkeää.

Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut

Välimietinnön ehdotus 26

Komitea näkee, että kannustinloukuista ei voida päästä kokonaan eroon niin kauan, kuin halutaan säilyttää pohjoismaisen hyvinvointivaltion tasoinen toimeentulo työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville. Vaikka kannustinloukkuja ei voida kokonaan poistaa, tulee niitä vähentää ja vaikuttaa siihen, missä kohtaa kannustinloukut sijaitsevat. Työllisyyden ja julkisen talouden näkökulmasta taloudellisten kannustinloukkujen purkaminen tulee kohdistaa etuuksiin, tuloluokkiin ja henkilöihin, joiden kohdalla kannustimien työllisyysvaikutus on keskimääräistä suurempi.

Välimietinnön ehdotus 27

Byrokratialoukkujen osalta komitea esittää, että sosiaaliturvaa yksinkertaistettaessa tulee pyrkiä yhdenmukaistamaan myös ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittamissääntöjä eri etuuksissa soveltuvien osin. Sosiaaliturvan toimeenpanosta aiheutuvan monimutkaisuuden vähentäminen voi purkaa myös byrokratialoukkuja ja siten edistää työllisyyttä.

Lausuntopalaute

Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (ehdotukset 26 ja 27)

Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

- Ehdotukset saivat, erityisesti byrokratialoukkujen vähentämisen osalta, laajaa kannatusta. Samalla lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että konkreettisia toimenpiteitä kannustinloukkujen madaltamiseksi ei ole ehdotettu.
- Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota mm. eri työnteon tapojen ja työelämän muotojen limittymiseen (mm. epätyypilliset työsuhteet, itsensä työllistäminen, osa-aikatyö, palkka- ja yritystulot) sekä työ- ja toimintakyvyn eroihin. Ansiotulojen ja etuuksien paremman yhteensovittamisen katsottiin lausunnoissa lisäävän työnteon kannusteita.
- Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota muun muassa työskentelyn mahdollistamiseen kuntoutuksen aikana sekä osatyökyvyttömyyseläkkeen ensisijaisuuteen aina, kun työkykyä on jäljellä edes osittain.
- Huomiota kiinnitettiin myös asiointiin, kuten toimeentulotuen käsittelyyn, etuuskatkoksiin, tiedonkulkuun ja etuudensaajan mahdollisuuksiin ennakoita esimerkiksi lisätulojen vaikutuksia.
- Palveluiden rooli nähtiin tärkeänä.
- Jatkotyössä olisi tarpeen kuvata, missä yhteydessä byrokratialoukkuja on tunnistettu eniten.

Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus

Välimietinnön ehdotus 28

Vastavuoroisuuden vahvistaminen. Suomen asumisperusteista sosiaaliturvaa maksetaan lähtökohtaisesti vain Suomessa tosiasiallisesti oleville henkilöille. Etuuksien ja nykyisten palvelujen selkeämpi yhteys edesauttaa tiedon välittämistä ulkomailla oleskelun vaikutuksista sosiaaliturvaan. Etuuksien ja palvelujen yhteen nivominen on tärkeää myös Suomeen muuttavien kotoutumispalvelujen ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen näkökulmasta.

- Valmistellaan reaaliaikaisen tiedon välittämistä maiden välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvaan kuulumisesta erityisesti naapurimaiden kanssa (ensivaiheessa Viron kanssa).

Välimietinnön ehdotus 29

Monipaikkaisen työn ja sosiaaliturvan yhtymäkohdat.

- Puretaan esteitä monipaikkaisen rajat ylittävän etätyön tilanteissa. Selvitetään monipaikkaisen rajat ylittävän etätyön yhtymäkohdat sosiaaliturvaan, verotukseen ja työoikeuteen.

Välimietinnön ehdotus 30

Rahoituksen kestävyys ja mahdollisuus vapaaehtoiseen liittymiseen sairausvakuutukseen.

- Päivitetään tilannekuva asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuulumisen ja rahoitukseen osallistumisen yhteismitallisuudesta.
- Selvitetään mahdollisuus liittyä sairausvakuutukseen vapaaehtoisesti vakuutusmaksua maksamalla tilanteessa, jossa ehdot eivät muuten täyty.

Lausuntopalaute

Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (ehdotukset 28, 29 ja 30)

Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten edistämisessä?

- Lausunnoissa nostettiin esiin huomioita koskien asumis- ja työskentelyperusteisten etuuksien jaottelun ja niiden välisen suhteen selkeyttämistä. Erilaisten ryhmien ja tilanteiden huomioiminen koettiin tärkeäksi.
- Välimietinnön ehdotus 28 vastavuoroisuuden vahvistamisesta ja sosiaaliturvaa koskevan reaaliaikaisen tiedonvälityksen valmistelusta naapurimaiden kanssa nähtiin lausunnoissa kannatettavana. Etuuksien ja palvelujen yhteensovittaminen koettiin tärkeäksi myös rajat ylittävien tilanteiden näkökulmasta.
- Lausuntopalautteessa nostettiin esiin myös tarpeita kotoutumisprosessin sujuvoittamiseksi ja maahan muuttaneiden työmarkkinaosallisuuden edistämiseksi.
- Välimietinnön ehdotus 29 monipaikkaisen työn ja sosiaaliturvan yhtymäkohdista sai kannatusta lausunnonantajilta. Huomioitava EU-tason sääntely.
- Rahoitusta ja vapaaehtoista vakuuttamista koskevan ehdotuksen 30 osalta olisi lausuntopalautteen mukaan tarpeen tarkentaa mm. vakuutusmaksun määritelmää ja hallinnointia.

Perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen

Sosiaaliturvakomitea kannattaa yhden perusturvaetuuden selvittämistä sosiaaliturvauudistuksen seuraavana vaiheena. Yksi perusturvaetus olisi syyperusteinen etuus. Perusturvaetuuden myöntämisen ehdot ja perusteet olisivat erilaiset riippuen elämäntilanteesta. Yhteen perusturvaetuuteen esitetään vaiheittaista siirtymistä.

Sosiaaliturvakomitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden. Yhtenäistäminen kattaa etuuksien myöntämisedellytykset ja määräytymisperusteet soveltuvin osin sekä toimeenpanon. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Etuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä valmistellaan säilyttäen nykyisen sosiaalivakuutuksen periaatteet syyperusteisuudesta ja tarveharkinnasta.

Yhtenäistäminen ja yhdistäminen koskevat seuraavia perusturvaetuuksia ansioturva huomioiden:

- työmarkkinatuki
- peruspäiväraha
- sairauspäiväraha
- Kelan kuntoutusraha
- vanhempainpäivärahat.

Komitea esittää hallituksen selvitettäväksi, mitkä etuuksien ehtoista yhtenäistetään ja miten, sekä arvioitavaksi eri yhtenäistämisvaihtoehtojen vaikutukset (vaikutukset etuudensaajiin, ml. sukupuoli- ja lapsivaikutukset, kustannusvaikutukset ja vaikutukset julkiseen talouteen, muut vaikutukset) ainakin seuraavien ehtojen osalta:

- hakuajat
- maksupäivät ja -ajat
- omavastuu aika
- lapsikorotus
- ikään liittyvät ehdot
- taso
- korotusosa, kulukorvaus/ylläpitokorvaus
- perheenjäsenen vaikutus
- yhteensovitus ansiotyöhön ja -tuloihin (palkkatulot ja yrittäjätulot)
- enimmäiskesto.

Toimeenpanoa yksinkertaistetaan edistämällä etuuksien asiakaslähtöistä hakemisprosessia, joka ottaa huomioon myös rinnakkaisten etuuksien ja tukien hakemisen.

Lausuntopalaute

Perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen (1/2)

Lausuntopalaute koskien ehdotukseen liittyviä hyötyjä ja haasteita

- Ehdotus syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämisen ja yhdistämisen selvittämisestä sai laajaa kannatusta. Lausuntojen perusteella perusturvaetuuksien yhtenäistämällä ja yhdistämällä nähdään olevan sosiaaliturvajärjestelmää selkiyttävä ja yksinkertaistava potentiaali.
- Samalla lausunnossa tuotiin esiin, että samat hyödyt voitaisiin saavuttaa myös nykyisen järjestelmän sisällä monialaista palvelua, etuudensaajan sekä palvelunjärjestäjien velvoitteita tai kannusteita kehittämällä.
- Perusturvaetuuksien yhtenäistämisen ja yhdistämisen toivottiin tuovan helpotusta erityisesti siirtymiin etuudelta toiselle. Osassa lausunnoista kiinnitettiin huomiota siihen, että yhtenäistäminen ei välttämättä itsessään ratkaise etuudensaajan näkökulmasta keskeisiä ongelmia. Tämä edellyttäisi muun muassa perusturvaetuuksien, asumisen tukien ja toimeentulotuen kehittämistä kokonaisuutena.
- Useissa lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös syyperusteisiin etuuksiin liitettyihin velvoitteisiin, etuudensaajan tosiasiallisiin mahdollisuuksiin täyttää velvoite sekä tarpeenmukaisten palvelujen saatavuuteen. Yhtenäistämisen ratkaisut voisivat myös olla joko työllisyyttä heikentäviä tai vahvistavia.
- Huomioita esitettiin lisäksi mm. tiedonkulkuun ja etuuksien hakemisen kehittämiseen liittyen.
- Etuuksien syyperusteisuuden nähtiin yleisesti vastaavan ihmisten ja ihmisryhmien, kuten vammaisten ihmisten, yksilöllisiin tarpeisiin. Yhtenäistämisessä on huomioitava riittävällä tavalla yksilöiden erilaiset taustat ja lähtökohdat.

Lausuntopalaute

Perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen (2/2)

Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää

A) etuuksien ehtojen osalta?

- Lausunnoissa korostettiin etuuksien ehtojen yhtenäistämistä tavalla, joka selkeyttäisi järjestelmää, helpottaisi ansiotulojen ja etuuksien yhteensovittamista sekä tukisi nykyistä paremmin siirtymissä elämäntilanteiden välillä ja etuudelta toiselle.
- Lausunnoissa ehdotettiin muun muassa tulokäsitteiden, maksuajankohtien, perhe- ja ruokakuntakäsitteiden sekä haku- ja päätöksentekomenettelyjen yhtenäistämistä.
- Yhtenäistäminen nähtiin myös mahdollisuutena uudistaa etuuksien ehtoja ja määräytymisperusteita perusteellisemmin.
- Myös etuuksien riittävän tason turvaaminen nostettiin esiin useammassa lausunnossa.
- Lausunnoissa tuotiin esiin tarve kehittää ja arvioida mahdollisia muutoksia etuuksia tarvitsevien ihmisten näkökulmasta. Lausunnoissa mainittiin myös useita erityistä tukea tarvitsevia ryhmiä, joiden tilanne ja tarpeet on huomioitava.

B) toimeenpanon osalta?

- Toimeenpanon osalta lausunnoissa kiinnitettiin huomiota muun muassa riittävään palveluohjaukseen ja neuvontaan sekä tarpeeseen kehittää asiakaslähtöistä hakemisprosessia ja toimeenpanon automatisaatiota.
- Esitettiin etuusehdotuksen selvittämistä tai käyttöönottoa.
- Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös tiedonkulun esteiden poistamiseen eri viranomaisten väliltä sekä selkeään tiedottamiseen.

Lausuntopalaute

Komitean linjaukset toisen kauden työlle

- ”Väärällä” etuudella olemista sekä etuuskien ja palveluiden yhteensovittamista käsittelevän kokonaisuuden osalta lausunnoissa korostettiin, että etuus- ja palvelujärjestelmää tulee kehittää kokonaisuutena, huomioiden erityisesti muun muassa palveluiden oikea-aikaisuus ja vaikuttavuus, sujuvat palvelupolut, asiakkaan oma osallisuus, järjestelmän selkeyttäminen sekä sosiaaliturvajärjestelmän toimijoiden välisen yhteistyön edistäminen. Sosiaaliturvan merkitys työ- ja toimintakyvyn tukemisessa ja työllisyyden edistämässä, muun muassa kuntoutuksen ja mielenterveyden näkökulmasta, nousi esiin monessa lausunnossa.
- Viimesijaisen sosiaaliturvan asemaa tarkastelevan kokonaisuuden osalta lausunnoissa nostettiin esiin tarve pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen vähentämiselle sekä sen taustalla vaikuttavien tekijöiden ja ongelmien ratkaisemiselle. Lausunnoissa esitettiin huomioita myös muun muassa perusturvaetuuskien ensisijaisuuteen ja perusturvan tason korottamiseen liittyen.
- Etuuskien yksilö- ja perhekohtaisuutta käsittelevän kokonaisuuden osalta lausunnoissa korostettiin erityisesti perheiden monimuotoisuuden huomioimista, lapsilähtöisyyttä ja haavoittuvimmassa asemassa olevien perheiden hyvinvoinnin turvaamista riittävin sosiaaliturvaetuuksin ja palveluin.
- Ihmisoikeusnäkökulman huomioimista korostettiin lausunnoissa kaikkien komitean linjaamien kokonaisuuksien osalta.

Muu lausuntopalaute

- Sosiaaliturvakomitean välimietinnön ehdotusten lisäksi lausuntopalautetta saatiin ehdotusten priorisoimisen ja julkisen talouden kestävyuden osalta. Myös näiden kysymysten huomiot löytyvät lausuntopalautteen yhteenvedosta.
- Lisäksi lausuntopyynnön kysymykseen ”Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?” saatiin runsaasti vastauksia, jotka koskivat mm. erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden sekä eri ihmisryhmien aseman huomioimista sosiaaliturvajärjestelmässä, sosiaaliturvan periaatteita, konkreettisia kehittämistarpeita etuus- ja palvelujärjestelmissä sekä sosiaaliturvauudistuksen käytännön toteutusta.
  - Lausunnoissa pidettiin positiivisena, että sosiaaliturvakomitean työskentely ja viestintä uudistuksesta on ollut avointa. Kansalaisjärjestöjen osallistumista komitean ensimmäisellä kaudella pidettiin myönteisenä, mutta lausunnoissa nostettiin lisäksi esiin tarve eri ihmisryhmien ja sosiaaliturvaetuuksien saajien laajemmalle kuulemiselle. Kansalaisyhteiskunnan ja yksilöiden osallistuminen tärkeä varmistaa myös jatkossa.
  - Lausunnonantajien mukaan sosiaaliturvaa uudistettaessa tulee tehdä laajasti eri ihmisryhmiin kohdistuvien vaikutusten arviointia. Esiin nousi ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin tärkeys ja erityisesti lapsi-, vammais-, sukupuoli-, tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja mielenterveysvaikutusten arviointi eri toimenpiteiden osalta.
  - Monissa lausunnoissa korostettiin sitä, että sosiaaliturvauudistuksen keskeisenä tavoitteena tulee olla yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Lausunnoissa korostettiin perus- ja ihmisoikeusnäkökulmaa.
  - Huomiota kiinnitettiin eri henkilöryhmien ja vähemmistöjen erilaisten tilanteiden huomioimiseen valmistelussa.
  - Lausunnoissa otettiin myös kantaa perusturvan tasoon, sosiaaliturvaetuuksien tulisi taata riittävä elintaso. Pienituloisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi korostui useassa lausunnossa.

Kiitos!

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET